

Gaandeweg

TERWIJL REGERINGEN IN ALLE EUROPESE LANDEN de bevolking oproepen tot vermindering van overmatige consumptie, energiebesparing, en een soberder manier van leven om zodoende te anticiperen op de ernstige energiecrisis die wordt voorspeld voor het komende winterseizoen, bekruipt ons een gevoel van ‘hadden we dat al niet eerder gehoord?’ Terwijl de bevolkingen geconfronteerd worden met de mindere oogsten van graan, fruit en groente als gevolg van de exceptionele zomerhitte en de droogte, waardoor ons voedsel veel duurder wordt, zitten regeringen en bedrijven met hun gedachten al in de komende winter. Hoe komen we door de kou heen? Krijgen we straks een serie elektriciteit-loze zondagen, of dergelijke, naar het voorbeeld van de autoloze zondagen tijdens de oliecrisis van bijna 50 jaar geleden die in veel opzichten lijkt op de energiecrisis van nu?

Eenvoudiger leven

Geheel terecht proberen regeringen in diverse landen de voorziene crisis tegen te gaan door de mensen aan te sporen tot soberheid, vooral zuinig omgaan met energie. Wat zij nu zeggen, en de adviezen die overheidsinstanties de bevolking nu geeft, komt opvallend overeen met de oproepen tot een eenvoudiger levensstijl uit de jaren 1980. Toen waren het de milieubeweging en kerkelijke organisaties die aandrongen op minder consumeren, zorgvuldiger en zuiniger omgaan met natuurlijke bronnen. ‘Genoeg moet ook genoeg zijn’, was toen een bekende leuze. In de evangelische stroming kwam deze oproep vooral van missionaire en hulpverleningsorganisaties. Het streven was een levensstijl te ontwikkelen die meer waarde hecht aan wat we *zijn* en minder aan wat we *hebben*, of liever, aan wat we nog meer willen hebben.

De argumentatie was echter wel wat anders. Het ging er niet alleen maar om hoe we de energierekening plus de dagelijkse boodschappen in de winkel kunnen blijven betalen – wat vandaag de grootste drijfveer lijkt te zijn – maar om veel fundamentele vragen van behoud van het natuurlijke milieu, eerlijke verdeling van schaarse goederen. Zij die vanuit de Bijbel en het christelijk geloof redeneerden, stelden de vraag hoe wij omgaan met Gods schepping – de aarde niet alleen bewerken maar ook bewaren (Genesis 2:15).

Sobere levensstijl was het antwoord op de verspilling van grondstoffen, de vervuiling, en de uitbuiting van de natuur ter wille van allerlei welvaartsgoederen. Soberder

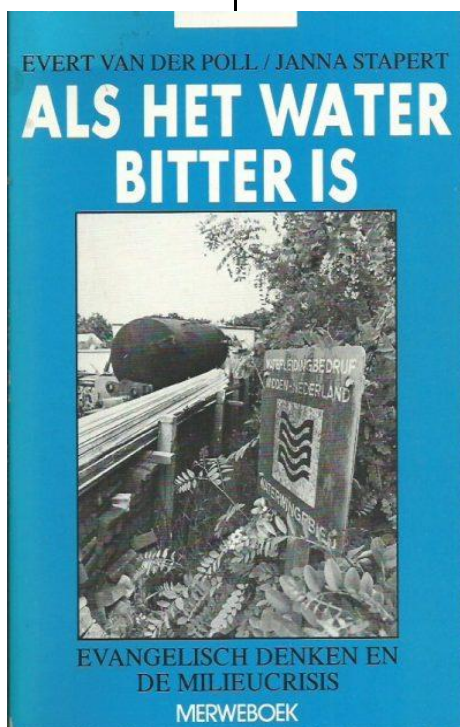
leven en een rem op de consumptiedrift was ook een kwestie van sociale gerechtigheid, namelijk dat de rijken meer over zouden laten aan de armen. De keuze was simpel. Of iedereen krijgt de kans te consumeren op hetzelfde niveau als de rijken in het Westen (zo van: waarom mag de één dat wel en de andere niet?), maar dan gaat de natuur daar snel aan kapot. Dus zit er niets anders op dat de rijken grote stap terugzetten om de beschikbare goederen en voedingsmiddelen anders en eerlijker te verdelen.

Vijfendertig jaar eerder / later

We waren in die tijd actief betrokken bij het verbinden van evangelisatie en gemeenteopbouw enerzijds en maatschappelijke betrokkenheid anderzijds. Hoofddirectie van het maandblad *Reveil*, opzet van het Evangelisch Maatschappelijk Beraad, lezingen voor studenten, het boek *Sociaal Reveil*. Janna was beleidsmedewerker van de Nederlands Hervormde Kerk voor vragen van milieu en geloof.

Samen schreven we het boek *Als het water bitter is, een evangelische visie op de milieucrisis*. Daarin een analyse van het milieuprobleem, een Bijbelse theologie van de schepping en een oproep tot scheppingsbewust handelen. Dat boek, gepubliceerd in 1987, werd door de Evangelische Alliantie (de voorloper van Missie Nederland) ‘geadopteerd’ om als Alliantie een eigen geluid te laten horen in de maatschappelijke discussies destijds over milieubehoud, sociale rechtvaardigheid en zo meer.

Het jaar daarop schreven we daarbij het werkboek *Bewaar de aarde*, bedoeld voor kerken en kringen, om in de dagelijkse praktijk de

omslag naar een verantwoord omgaan met de schepping te maken.

Wanneer we nu, zo'n 35 jaar later, teruglezen wat we toen schreven, blijken de analyse nog altijd geldig en de praktische uitwerking nog altijd actueel te zijn.

Het boek is nog wel tweedehands verkrijgbaar (www.tweedehandsboeken.nl of www.boekwinkeltjes.nl), twee kernhoofdstukken staan op de website www.evertvandepoll.com, pagina *Articles NL*.

Drie golven

Daarvoor, in de jaren 50 en 60, was er al een eerste golf van ecologische bewustwording, met het beroemde Rapport van de Club van Rome waarin hooggeleerde deskundigen voorrekenen dat de natuurlijke voorraden grondstoffen snel op zouden raken. Dat heeft toen niet veel uitgewerkt.

In de jaren 80 kwam er een tweede ecologische golf, toen men geconfronteerd werd met de sterfte van bossen, ernstige vervuiling van water en bodem, en milieurampen in de Derde Wereld. Wij horen met onze twee boeken bij die tweede golf. Ook die heeft slechts beperkte gevolgen gehad. Overheden en bevolkingen waren wel even geschokt maar gingen snel over tot andere prioriteiten. Economische ontwikkeling bleef het grote doel.

Sinds ongeveer tien jaar maken we een derde ecologische golf mee, nu we geconfronteerd worden met de gevolgen van klimaatverandering, en omdat die wordt voor een belangrijk deel wordt toegeschreven aan de effecten van menselijk handelen: vervuiling, uitstoot van broeikasgassen, uitputting van de bodem, enz. Een weer klinkt de oproep tot een eenvoudiger levensstijl, met het argument dat we 'niet zo niet kunnen blijven doorgaan'.

Collapsologie of eschatologie

Toekomstdeskundigen voorspellen dat wanneer we wel zo blijven doorgaan, het wereldeconomische systeem over enkele decennia zal instorten en dat zelfs onze beschaving ten ondergang is gedoemd. Collapsologie heet dat met een duur woord, van *collapse*, 'ineenstorting'. Jongeren die dit perspectief krijgen voorgeschoteld, kan de angst om het hart slaan, want in wat voor een wereld zullen zij straks leven? En dat gebeurt ook. Psychologen spreken alarmerend van een nieuwe vorm van psychische pathologie: ecologische angst, klimaatangst.

Hier ligt een geweldige uitdaging voor kerken en individuele gelovigen. Hoe leven wij naar de dag van morgen toe? Net als de collapsologie spreekt de Bijbel ook over de toekomst, over de eindtijd. De technische term daarvoor is eschatologie, de leer van het *eschaton*, 'de laatste dingen'. Die leer vertelt ons dat menselijke bouwwerken, rijkdommen, machten en beschavingen inderdaad tijdelijk zijn. Maar ook dat God op mysterieuze wijze de geschiedenis leidt naar zijn beloofde einddoel. We weten niet wat de nabije toekomst inhoudt, we weten wel Wie de nabije toekomst vasthoudt. Gelukkig maar dat die dus niet geheel van ons menselijk handelen afhangt.

Te midden van 'alle dingen die voorbijgaan', mogen wij vertrouwen dat God zijn schepping uiteindelijk niet zal prijsgeven, en onze hoop vestigen op een nieuwe, dat wil zeggen vernieuwde schepping. Om het kernachtig te zeggen: we leven vandaag, geworteld in wat God in het verleden heeft gedaan, en in het licht van zijn beloften voor de toekomst.

Dit zijn grote woorden. We houden ons eraan vast als leidraad voor de kleine dingen van ons beperkte bestaan. Graag vertellen we u kort iets over enkele van die kleine dingen in de afgelopen maanden.

Terug bij het begin

In juni keerden we een week lang terug op het *Centre Chrétien* in Gagnières, de plek waar we 24 jaar geleden onze pelgrimstocht door Frankrijk waren begonnen.

De 'tent van de eenheid' op het Centre Chrétien, waar de grote bijeenkomsten van de jaarlijkse charismatische conventie en andere conferenties plaatsvinden.

We waren uitgenodigd voor de jaarlijkse Israëlconferentie. Evert verzorgde de onderwijssessies in de ochtend, over het thema 'Israël is blijvend' (het volk, zijn Schriften, zijn missie, de 'kerk uit de Joden').

Janna heeft het verhaal verteld van hoe we in de jaren 1992-1998 in Lelystad vanuit het Reveilwerk de band hebben gelegd met het Joodse volk, met name de Messiasbelijdende Joden, hoe we ertoe gekomen zijn de Bijbelse feesten te vieren, wat toen nieuw was, en hoe we die ontdekkingsreis hebben gemaakt.

Het frappante was dat de andere uitgenodigde spreker, Richard Pittet uit Genève, ons vertelde hoe hij en andere christenen in Genève en omgeving een aantal jaren geleden precies dezelfde ontdekkings-tocht zijn begonnen. Hun ervaringen lopen parallel aan die van ons destijds in Reveil Lelystad. Terwijl we van elkaar niets afwisten, bleken we dezelfde motivaties te hebben.

De muziek en de lofzang werden geleid door een violiste en een zangeres uit de katholieke charismatische beweging, waarin eveneens veel aandacht is voor het tot leven brengen van de Joodse wortels van het geloof, de verbinding met het Joodse volk nu, en vooral de Messiaanse beweging. Al met al beleefden we de visie van het Centre Chrétien die een verbinding wil leggen tussen 'réveil, het werk van de Geest, de oecumene van het hart en de verbondenheid met Israël'. U begrijpt wel dat we ons helemaal herkennen in deze visie toen wij daar in 1998 voor het eerst onze tent hadden opgezet. Hadden we in de Near East Ministry en de Reveilweken en op andere plaatsen niet diezelfde verbinding gezocht?

Symposium

In juli ging het naar Wenen, waar we uitgenodigd waren om deel te nemen aan het internationale symposium over de dialoog tussen de Messiaans-Joodse beweging en de christelijke kerken. Georganiseerd door de Europese tak van de beweging 'Naar een Tweede Concilie van Jeruzalem' en de theologische faculteit van de Universiteit van Wenen, onder auspiciën van kardinaal Schönborn, aartsbisschop van Wenen.

De statige gebouwen van de beroemde Universiteit van Wenen.

We hadden een flatje gehuurd voor een week, niet vermoedend dat het zich in feite midden in een voormalige Joodse wijk bevond. We liepen door de straten eromheen en zagen voor tal van huizen een gedenkplaat in de muur of op het trottoir waarop een aantal namen stond gegraveerd met de toevoeging: "...zijn hier uit hun huis weggevoerd in 1942", of een daaropvolgend jaar. Daar stonden we dan letterlijk

en figuurlijk bij stil. Wenen was destijds een bruisend centrum van Joods leven en cultuur, maar van de 200.000 Weense Joden aan het begin van de oorlog waren er na de Shoah nog maar 4000 in leven. En dezen waren ook toen nog beslist niet welkom. Velen van hen zijn toen lopend door de bergen naar Italië gevlucht. Pas sinds enkele jaren erkent Oostenrijk zijn bedenkelijke rol in de Shoah en de jaren daarna, en is er in de binnenstad een gedenkmontument geplaatst voor de omgekomen Joden. In voormalige synagogen zijn nu twee Joodse musea gevestigd. Maar antisemitisme is in dit land nog steeds een gevoelig onderwerp.

In dit licht bezien was het symposium een bijzonder gebeuren. Juist in deze stad, waar Joden zoveel geleden hebben, kwamen Messiaans-Joodse, katholieke, protestantse, evangelische en orthodoxe theologen en leiders bijeen voor een dialoog op hoog niveau. Het ging erom dat de 'kerk uit de volken' gaat erkennen dat zij niet volledig is zonder de 'kerk uit de besnijdenis' en de Joodse expressie van het geloof in Jezus-Messias, en dat zij wezenlijk verbonden is met het hele Joodse volk. Niet alleen via de Jezusgelovige Joodse broeders en zusters, maar vooral via Jezus zelf, die de Messias van heel het volk Israël is. In dat licht bezien is de vervangingsleer dat de kerk in de plaats van Israël is gekomen onhoudbaar, maar kunnen we ook niet zeggen dat er twee wegen van verlossing zijn, de ene voor Israël via de Torah, de andere voor de volken via Jezus Messias. De ene Messias is de Verlosser van beide.

Het auditorium waar het symposium plaatsvond – 25 lezing van topniveau in nog geen drie dagen tijds!

Hoe dit alles werd uitgewerkt, kunt u lezen in een beschouwend artikel dat Evert hierover heeft geschreven voor de organisatoren. Het staat op de website www.evertvandepoll.com, pagina *Articles NL*.

Afscheid, maar niet helemaal

Begin september hield Evert tijdens een bijzondere plechtigheid zijn afscheidslezing aan de Evangelische Theologische Faculteit in Leuven gehouden. Dat was de officiële afsluiting van zijn taak als hoogleraar godsdienstwetenschap en missiologie, maar het is niet helemaal een afscheid want hij blijft in de komende jaren nog wel een paar cursussen doceren. Dat kan, zolang de ETF dat wenst en de gezondheid van de docent het toelaat.

In zijn lezing verbond hij drie thema's waarmee hij zich in zijn onderwijs en onderzoek veel heeft beziggehouden, dat van de verhouding tussen Israël en de kerk,

dat van Messiaanse-Joodse beweging en dat van de missie.

Bijzondere herdenking

De dag daarop was er in het *Collège des Bernardins* in het Parijse *Quartier latin* een studiedag over de rol van de kerken tijdens de Shoa. Georganiseerd door de *Fondation* voor de gedachtenis van de Shoa, in samenwerking met de Franse omroep, landelijke dagbladen en de Franse kerken. Het is dit jaar namelijk tachtig jaar geleden dat in het jaar 1942 de uitgebreide razzia's op Joden in Frankrijk zijn begonnen.

Collège des Bernardins, gebouwd in de 13e eeuw. De studiedag vond plaats in de ruimte onder het dak.

Een keur van historici belichtte de dubbele rol van de Rooms-katholieke kerk ten aanzien van de Jodenvervolgung. Terwijl de paus en de nationale hiërarchie zwegen en zich onthielden van actief verzet, kwamen enkele individuele bisschoppen en plaatselijke pastoors wel in verzet. Dat stak sterk af tegen de rol van de Franse protestantse kerken: deze waren unaniem in hun openlijke stellingname en in het daadwerkelijk helpen van Joodse slachtoffers.

Ook de rol van kerken in omliggende landen werd belicht en geanalyseerd belicht. Daarbij nam Evert, als enige theoloog te midden van de historici, Nederland voor zijn rekening. Zijn verhaal begon met Anne Frank en eindigde met Corrie ten Boom.

Een Nederlandse versie van zijn lezing in Parijs, en van zijn afscheidscollege aan de ETF kunt u downloaden op www.evertvandeppoll.com, *Articles NL*.

Na afloop was er een plechtige herdenkingsceremonie in het Panthéon waar alle helden van de Franse republiek worden geëerd – enkele liggen er ook begraven. Daar legden de opperrabbin, de voorzitter van de Federatie van Protestantse Kerken en de voorzitter van de RK bisschoppenconferentie een

krans bij de gedenkmuur in de crypte voor de 'rechtvaardigen uit de volken' die met gevaar voor eigen leven Joden tijdens de Shoa het leven hebben gered. Ook spraken zij samen een verklaring en een gebed uit, die de dag daarop in alle belangrijke kranten en media werd overgenomen. Detail van achter de schermen: deze tekst was opgesteld door het kleine comité van voorbereiding, waaronder Evert, die daaraan deelnam namens de protestantse kerken.

Het Panthéon, een voormalige RK kerk, is thans een seculier 'heiligheid'. Rabbin, bisschop en predikant spraken daar een gedenkwaardige verklaring en een gebed uit.

Hervatting

In deze tijd van de zogenaamde *rentrée* hervat Janna haar activiteiten voor de lokale radio (bestuur, voorbereiding van radiokerkdienst), de raad van onze Vrije Evangelische gemeente (onder andere een evaluatieprocedure van de nieuwe voorganger), de gespreksgroep 'vrouw en geloof', het ouderenbezoek, en niet te vergeten het bezoeken van Nederlandse gedetineerden, namens de Nederlandse ambassade, in de gevangenis van Perpignan en Tarascon.

Ondertussen bereidt Evert zich voor op enkele lezingen in Frankrijk, en de colleges aan de faculteiten in Leuven en Vaux-sur-Seine. Medio oktober voor ruim een week naar Nederland te komen, om (klein)kinderen, familie en vrienden op te zoeken.

Lieve vrienden, we sluiten deze berichtgeving af met het uitspreken van onze dankbaarheid voor de verbondenheid met jullie, en spreken we de wens uit u de nabijheid van de Here onze God, die om Christus' wil onze hemelse Vader is, voor u allen een beleefde werkelijkheid mag zijn, op de weg die u gaat.

Een hartelijke groet,

Evert en Janna

Informatie over boeken, artikelen, conferenties: www.evertvandeppoll.com

Tel. (+33) 6 88 02 07 00 – Email yvandeppoll@orange.fr

Giften, zoals voorheen via: IBAN - NL37 INGB 0008 3286 47 t.n.v. Evangeliegemeente Reveil, o.v.v. Gaandeweg